

دیدگاه

شماره: 768	موضوع: پیامدهای منفی سیاست‌های ارزی بر تولید و تراز تجاری اقتصاد ایران
تاریخ: 1395/06/08	

توضیح اجمالی:

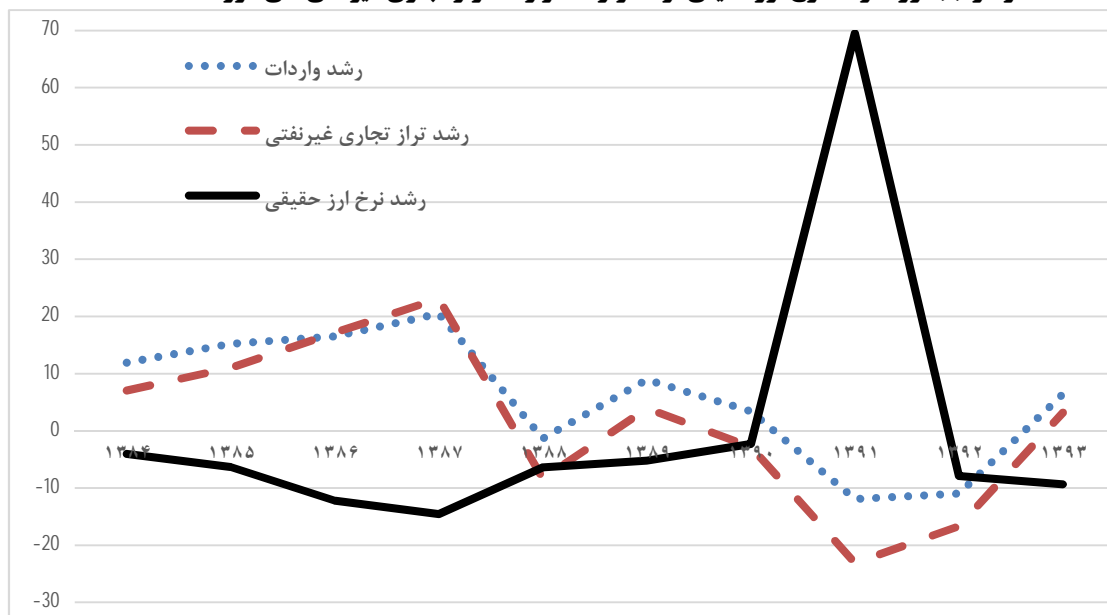
چون نرخ ارز مفصل ارتباطی اقتصاد یک کشور با دنیای خارج است؛ مدیریت بازار ارز اهمیت بالایی دارد. اهمیت این موضوع برای اقتصاد ایران مضاعف است چون در آینده می‌بایست به اقتصادی باز و رقابتی تبدیل شود تا از این طریق زمینه‌های متنوع شدن فعالیت‌های اقتصادی، افزایش تولید و رشد صادرات غیرنفتی را فراهم کند. گفتنی است براساس نظریه «برابری قدرت خرید» نرخ ارز باید بگونه‌ای تعیین شود که قیمت سبد کالاهای یکسان در دو کشور برابر شود، لذا نرخ ارز باید متناسب با تفاضل تورم داخلی و تورم خارجی تعدیل شود. براساس نظریه «تراز تجاری» نرخ ارز بگونه‌ای تعیین می‌شود که ارزش واردات و صادرات کشور برابر شود.

تحلیلی بر سیاست‌های ارزی کشور طی دهه‌های اخیر نشانگر وجود برخی ویژگی‌های اساسی شامل «عدم تعدیل نرخ ارز اسمی متناسب با تفاضل تورم داخلی و خارجی»، «تعیین نرخ ارز براساس ملاحظات کنترل تورم (و نه ملاحظات تجارت خارجی)»، «چرخش از نظام میخکوب خزنده (ثابت) به نظام ارز شناور مدیریت شده و تفاوت بین سیاست ارزی اعلامی و اعمالی»، «تجربه نظام ارزی چند نرخ تحت بروز محدودیت‌های شدید ارزی»، «حرکت به سمت یکسان‌سازی نرخ ارز پس از تجربه نظام ارزی چندنرخ» و «جهش‌های شدید نرخ ارز در مقاطع حدود 10 سال یکبار» است.

شایان ذکر است بررسی روند نرخ ارز حقیقی کشور طی دوره 93-1384 نشانگر روندی کاملاً نزولی (بجز سال 1391) است که این امر موید کاهش قدرت رقابت‌پذیری محصولات تولید داخل در مقایسه با کالاهای وارداتی می‌باشد. گفتنی است روند نزولی نرخ ارز حقیقی ناشی از عدم تعدیل نرخ ارز اسمی متناسب با تفاضل تورم داخلی و خارجی بوده است. سیاست تثبیت نرخ ارز اسمی و روند نزولی نرخ ارز حقیقی پیامدهایی بر تراز تجاری و تولید کشور به‌همراه داشته است:

- تاثیر منفی بر تراز تجاری و تولید: کاهش نرخ ارز حقیقی، قیمت کالاها و خدمات صادراتی تولیدکنندگان داخلی را نسبت به قیمت‌های جهانی افزایش داده و در نتیجه قدرت رقابتی تولیدکنندگان داخلی در بازارهای جهانی را می‌کاهد و لذا منجر به کاهش صادرات کشور خواهد شد. همچنین کاهش نرخ ارز حقیقی، قیمت کالاها و خدمات وارداتی را کاهش داده و در نتیجه منجر به افزایش واردات می‌شود. در مجموع کاهش نرخ ارز حقیقی از طریق کاهش صادرات و افزایش واردات، تاثیر منفی بر تراز تجاری کشور می‌گذارد (و بالعکس).

نمودار (1): روند رشد نرخ ارز حقیقی، رشد واردات و رشد تراز تجاری غیرنفتی طی دوره 93-1384

مآخذ: محاسبات پژوهش جاری براساس اطلاعات بانک مرکزی ج.ا.ا.

دیدگاه

براساس نمودار (1) ارتباط معکوسی بین رشد نرخ ارز حقیقی با متغیرهای رشد واردات و رشد تراز تجاری غیرنفتی وجود دارد. ضریب همبستگی بین رشد نرخ ارز حقیقی و رشد واردات 0.6- و بین رشد نرخ ارز حقیقی و رشد تراز تجاری غیرنفتی 0.7- درصد می‌باشد. این بدان مفهوم است که طی دوره موردنظر تثبیت نرخ ارز اسمی و کاهش نرخ ارز حقیقی منجر افزایش واردات و کاهش تراز تجاری غیرنفتی کشور شده است. همچنین کاهش نرخ ارز حقیقی از طریق کاهش قیمت کالاهای وارداتی، قدرت رقابتی تولیدکنندگان داخلی در برابر رقبای خارجی را کاهش داده و از طریق افزایش واردات تاثیر منفی بر تولیدات داخل برجای گذاشته است. به بیان دیگر تولیدات داخلی از مسیر کاهش نرخ ارز حقیقی و عاطل ماندن بخشی از ظرفیت تولید (ناشی از کاهش تقاضای کالاهای تولید داخل در بازارهای داخلی و خارجی و در نتیجه عدم استفاده از ظرفیت تولیدی موجود) تضعیف شده است.

نکات کلیدی:

- 1- طی دهه‌های اخیر کنترل تورم مهمترین هدف اقتصادی تعیین‌کننده نرخ ارز در اقتصاد ایران بوده است؛ رویکردی که بواسطه کاهش نرخ ارز حقیقی (کاهش قدرت رقابت‌پذیری داخل) پیامدهای منفی برای تولید و تراز تجاری کشور به همراه داشته و اهدافی چون جهش صادراتی یا تقویت تولید ملی را محقق نساخته است. به بیان دیگر سیاست تثبیت نرخ ارز ضمن عدم دستیابی به هدف کنترل تورم، پیامدهایی مانند افزایش واردات و کاهش تراز تجاری کشور را به دنبال داشته است. گفتنی است کنترل تورم می‌بایست از کانال سیاست‌هایی مانند کنترل نقدینگی، افزایش بهره‌وری و ... صورت گیرد.
- 2- طراحی و پیاده‌سازی نظام ارزی مناسب با هدف پشتیبانی از بخش‌های تولیدی، توسعه صادرات و مدیریت واردات (بهبود تراز تجاری) امری مهم و حیاتی محسوب می‌شود. از آنجا که تورم کشور تک‌رقمی شده و شرایط رکودی فعلی استفاده از صادرات به‌عنوان محرک تقاضا را اهمیت مضاعف می‌بخشد، پیشنهاد می‌شود به‌منظور تحرک بخشی به تولید و صادرات و جلوگیری از تکرار تکانه‌های ارزی در آینده، نرخ ارز اسمی از سال 1395 متناسب با تفاضل تورم داخلی و خارجی (براساس نظریه برابری قدرت خرید) جهت جلوگیری از کاهش نرخ ارز حقیقی تعدیل شود.